

4. ÜNİTE

DEVRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

4.1. İHTİLALLER ÇAĞI

1789 Fransız İhtilali

- Fransa'da monarşiye karşı halkın başlatmış olduğu ayaklanmalar sonucu meydana gelen olaydır.
- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan gelişme ve olaylar Avrupa'nın siyasi, sosyal ve ekonomik hayatını etkilemiştir.
- İhtilalin Başlaması ve Gelişimi**
- Fransa Kralı XIV. Louis (Lui) ve onu izleyen kralların genişleme politikaları, Fransa'yı ekonomik olarak sıkıntıya sokmuştur.
- XVIII. yüzyılda özellikle Amerikan Bağımsızlık Savaşları'nda Amerika'ya yapılan yardımlar, Fransa'da halktan daha fazla vergi toplanmasına neden olmuştur.
- Fransa iflasın eşiğine gelmiştir.
- Kral XVI. Louis, mali bunalıma çözüm bulmak amacıyla 1614'ten beri toplanmayan "Etats Generaux"yu (Eta Jenero) 5 Mayıs 1789'da toplamıştır.
- Etats Generaux**; soylular, din adamları ve halk temsilcilerinden oluşan bir meclistir.
- 17 Haziran 1789'da Etats Generaux'daki halk temsilcileri, meclisi "Ulusal Meclis" olarak ilan etmiştir.
- Ulusal Meclis, egemenlik hakkını halk adına ele alarak kendilerinin rızası olmadan halktan hiçbir vergi toplanamayacağını bildirmiştir.
- Kral, meclisin toplanmasına engel olmak istemiş ancak başarılı olamamıştır.
- Meclis bu hareketiyle yüzyıllardan beri süregelen monarşi yönetimini değiştirmeyi hedef almış ve bu karar Fransız İhtilali'ni başlatmıştır.
- Anayasa hazırlamaya başlayan Ulusal Meclis, 9 Temmuz 1789'da kendisini "Kurucu Meclis" ilan etmiştir.
- Meclisin dağıtılacağı söylentileri üzerine halk, 14 Temmuz 1789'da Bastille (Bastil) Hapishanesi'ni basmış, halk yönetime el koymuştur.
- Paris'te Commune (Komün) adı ile yeni bir yönetim kurmuş ve kralın koruma askerlerine karşı da ulusal bir ordu oluşturmuştur.
- Paris'te meydana gelen bu gelişmeler, Fransa'nın diğer yerlerine de hızla yayılmıştır.
- Kurucu Meclis, feodalite döneminden beri var olan ayrıcalıkları ortadan kaldırmış ve Fransa'da eşitliğe dayanan yeni bir toplum düzenine geçilmiştir.
- "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni ilan eden Kurucu Meclis, bir anayasa hazırlamış ve bu anayasa 1791'de kral tarafından da onaylanmıştır.
- Fransa'nın bu ilk anayasasıyla egemenlik hakkı halka verilmiş ve güçler ayrılığı prensibi kabul edilmiştir.
- Fransa'da mutlak monarşi dönemi sona ererek meşruti monarşi dönemi başlamıştır.
- Anayasayı hazırlayarak görevini tamamlayan Kurucu Meclis, kendisini feshetmiş ve seçimlere gitmiştir.
- 1791-1792 yılları arasında "Yasama Meclisi Dönemi" başlamıştır.
- Bu meclis döneminden sonra Fransa'da Konvansiyon Meclisi kurulmuş ve bu meclis cumhuriyeti ilan etmiştir.
- Bu dönemde cumhuriyet rejimi, zor kullanılarak ülkeye yerleştirilmeye çalışılmıştır.
- Bu baskı yönetimine muhalif olanlar, ülke yönetimini ele geçirmiş ve Konvansiyon Dönemi'ne son vermiştir.
- Fransa'da Direktuvar Dönemi başlamıştır.
- Yeni idareden memnun olmayan halk, yeniden ayaklanmıştır.
- Bu isyanları Napoleon bastırarak, Direktuvar yönetimine son vererek Napoleon kendisinin büyük yetkilerle başında bulunduğu bir konsül yönetimi kurmuştur.
- Ekonomik, idari ve yasal reformlara girilerek büyük başarı sağlayan Napoleon, Fransa'da iç barışı sağlamıştır.
- Böylece konsüllük yönetimiyle Fransa'da, İhtilal Dönemi sona ermiştir.
- 1804'te yapılan halk oylaması ile konsül yönetimi imparatorluğa dönüştürülmüş ve Napoleon imparator olmuştur.
- Fransa'da 1799 yılından itibaren, on beş yıl sürecek olan Napoleon Dönemi başlamıştır.

İhtilalin Sonuçları

- Eşitlik, özgürlük, ulusçuluk, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, adalet gibi düşünce akımları ve kavramlar; Fransız İhtilali ile Avrupa'ya yayılmıştır.
- Fransa, ihtilal hareketlerine karşı olan Avusturya ve Prusya başta olmak üzere Avrupalı devletler ile savaşmıştır.
- Koalisyon veya İhtilal Savaşları adı verilen bu savaşlar Avrupa'yı siyasi, sosyal ve ekonomik yönden büyük ölçüde değiştirmiştir.
- Liberalizm ve milliyetçiliğin Avrupa'ya yayılmasıyla ulus-devlet anlayışı ortaya çıkmıştır.

Fransız İhtilali'nin İmparatorluklara Etkisi

- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan fikirler; Avusturya-Macaristan, Rusya ve Osmanlı Devleti'nin sosyal ve siyasi hayatlarını etkilemiştir.
- 1848 yılındaki olaylarda özgürlük düşüncesinin etkisiyle ülkede mutlakliyetin kaldırılması istenmiştir.

- Milliyetçiliğin etkisiyle Alman olmayan uluslar da bağımsızlıklarını elde edebilmek üzere harekete geçmiştir.
- Avusturya'da halk, ilk defa 1848'de Viyana'da anayasa için ayaklanmış ve Metternich İngiltere'ye kaçmıştır.
- Viyana'da toplanan Kurucu Meclis, feodal düzenin vergilerini kaldırmış ve sosyal eşitliği ilan etmiştir.
- Avusturya imparatoru, Viyana'yı işgal ederek meclisi dağıtmayı başarmıştır.
- Avusturya egemenliği altında bulunan uluslarda bağımsızlık isyanları başlamıştır.
- Macarlar bağımsızlık elde etmişlerdir.
- Avusturya, Macarların bağımsızlık hareketine tepki gösteren Rusya ile iş birliği yaparak 1849'da Macaristan'a girdi.
- Macar bağımsızlık hareketi kanlı şekilde bastırılmış ve Macaristan yeniden Avusturya'ya bağlanmıştır.
- Macar İsyanı'nın bastırılmasından sonra bağımsızlık taraftarlarından bir kısmı Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
- Rusya'nın bastırdığı Lehistan İsyanı'ndan kaçan Lehler de Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
- Bu mültecilerin Avusturya ve Rusya tarafından Osmanlı Devleti'nden geri istenmesi ve Osmanlı Devleti'nin bu talebi reddetmesi ile "mülteciler sorunu" ortaya çıkmıştır.
- Avusturya egemenliğinden kurtulmak ve ulusal birliğini sağlamak isteyen İtalya'da da ayaklanmalar çıkmıştır.
- Avusturya'nın nüfuzu altında bulunan Almanya'da da ayaklanmalar yaşanmıştır. Avusturya'da Metternich'in yönetimden çekilmesinden sonra 1848'de Prusya'nın başkenti Berlin'de halk krala karşı ayaklanmış.
- Bunun üzerine Prusya Kralı IV. Wilhelm (Vilhelm), halka bir anayasa vadetmiş ve Prusya'daki isyan sona ermiştir.
- Rusya, 1815 Viyana Kongresi ile Polonya'ya (Lehistan) hâkim olmuştur.
- Avusturya ve Prusya, Rusya'nın tarafını tutmuş; Fransa ve İngiltere ise tarafsız kalmıştır.
- Ruslaştırma politikası başlatmıştır.
- Rusya, XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki toprakları üzerinde genişleme politikası izlemeye başlamış ve aynı bölgede genişlemek isteyen Avusturya ile rakip hâle gelmiştir.
- XIX. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Panslavizm, Fransız İhtilali'nin getirmiş olduğu milliyetçilik akımıyla Slavlar üzerinde büyük etki yapmıştır.
- Panslavizme göre Osmanlı ve Avusturya-Macaristan imparatorlukları yıkılmalı, bunların yerine Rusya'nın egemenliği altında bir Slav devleti kurulmalıdır.
- Rusya, bu politika gereği Osmanlı Devleti içerisindeki Slav ve Ortodoks topluluklara her türlü yardımı yapmaya başlamış ve bunlara özerklik verilmesini istemiştir.
- Fransız İhtilali'yle birlikte milliyetçilik akımı çeşitli ırk, din, dil ve kültüre sahip toplumlardan meydana gelen Osmanlı Devleti içerisinde yayılmaya başlamıştır.
- Fransa'dan sonra Rusya da Balkanlarda milliyetçilik fikrini yayarak halkı kışkırtmaya devam etmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde ilk olarak Sırp İsyanı'na neden olmuştur.

Sırp İsyanı (1804-1817)

- Osmanlı Devleti'nin XV. yüzyılda topraklarına kattığı Sırbistan'da halkın kendi diliyle konuşmasına ve kendi inancına göre ibadet etmesine izin verilmiştir.
- Osmanlı Devleti ile Avusturya ve Rusya arasında yapılan savaşlarda Sırbistan savaş alanı hâline gelmesi,
- Avusturya ve Rusya, Sırpı ayaklandırmak için milliyetçilik propagandası yapması,
- Merkezî otoritenin zayıflaması,
- Vergilerin artırılması ve yeniçeriler ile âyanların baskılarının artması Sırp isyanında etkili olmuştur.
- Sırp, bağımsız bir devlet kurma isteğiyle 1804'te Kara Yorgi önderliğinde isyan başlatmıştır.
- Sırp, isyan hareketine Rusya destek vermiş ve Karadağlıların da katılmasıyla isyan daha da şiddetlenmiştir.
- Sırp İsyanı, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan 1812 Bükreş Antlaşması'na kadar sürmüş ve bu antlaşmayla Sırp, ayrıcalıklar verilmiştir.
- 1812 Bükreş Antlaşması'ndan sonra Sırp, bağımsızlık hareketleri devam etmiştir.
- Osmanlı Devleti, 1816'da Sırp, geniş haklar vermiştir.
- 1817 yılında Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde, İstanbul'a bağlı olmak koşuluyla Sırbistan Prensiği ortaya çıkmıştır.
- Bu durum diğer azınlıklar için de örnek olmuştur. Nitekim Sırp İsyanı'ndan hemen sonra Yunan İsyanı başlamıştır.

Yunan İsyanı (1820-1829)

- Yunanistan'da Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsızlık düşüncesi, Rusya ve Fransa tarafından yayılmıştır.
- Rusya, Yunanistan'daki milliyetçilik duygularını kışkırtmış ve 1821'de Mora'da çıkan ayaklanmada başrol oynamıştır.
- Osmanlı Devleti, Mora'da başlayan isyanın genişlemesi üzerine Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istemiştir.
- Mısır Valisi'nin de desteğiyle isyanın direnci kırılmıştır.
- İngiltere, Rusya ve Fransa'nın ortak donanması, 1827'de Navarin'de Osmanlı donanmasını yakmıştır.
- 1828'de başlayan Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan 1829 Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmiştir.
- Yunan Devleti'nin kuruluşu Osmanlı Devleti'nin dağılmasında başlangıç noktası olmuştur.

Sanayi Devrimi

- Sanayi Devrimi, insan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından, makine gücüne dayalı üretim tarzına geçiştir.
- XVIII. yüzyıl sonunda İngiltere'de ortaya çıkmış ve zamanla Avrupa'nın diğer ülkelerine yayılmıştır.

Sanayi Devrimi'nin sonuçları

- Avrupa'da düşünce alanındaki gelişmeler ve teknik buluşlar etkili olmuştur.
- Teknik gelişmeler, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişi sağlamış ve el aletleri, yerini makinelerle bırakmıştır.
- Fabrikaların çoğalmasıyla da işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.
- Burjuva sınıfının kurduğu büyük fabrikalarda işçiye ihtiyaç duyulduğundan köylerden kentlere göç hızlanmıştır.
- Avrupa'da hızlı bir şehirleşme süreci yaşanmıştır.
- Sanayi Devrimi, sosyal hayatta da değişikliklere neden olmuş ve toplumun geleneksel yapısını tahrip etmiştir.
- Artık büyük üretim yerleri olan fabrikalar, eski hayat tarzını değişikliğe uğratmış ve işverenle işçi arasındaki farklılıklar iyice belirginleşmiştir.
- Liberalizm ve milliyetçilik akımlarıyla birlikte Sanayi Devrimi, Avrupa'yı büyük ölçüde değiştirmiş ve sömürgecilik sayesinde tüm dünyaya yayılmıştır.
- Sosyalizmin doğmasına da neden olmuştur.
- Yeni ideolojiler, Avrupa'da sınıf mücadelesine bağlı ideolojik karışıklıkları başlatmıştır.
- Avrupa'da üretimde artış sağlanmış ve ekonomik büyüme yaşanmıştır.
- Geçimlik ekonomi anlayışı terk edilmiş ve ekonomide kâr etmek amaç olmuştur.
- Makineleşme sonucunda işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.
- Sanayinin geliştiği ve ticari faaliyetlerin merkezi konumundaki yerlerde kentleşme başlamıştır.
- Tıptaki gelişmelerle nüfusta artış sağlanmıştır.
- Bankacılıkta, ticaretle ve para hacminde genişleme olmuştur.

Yeni İhtilallere Giden Yol

- Fransız İhtilali'nin milliyetçilik ve özgürlük düşünceleri bütün Avrupa devletlerini etkilemiştir.
- Kendileri için yıkıcı olan bu düşünceleri engellemek isteyen Avrupalı devletler, 1815 Viyana Kongresi'nde mutlakiyet rejimlerini koruma kararı almışlardır.
- Burjuvazi ve işçi sınıfının yeni haklar elde etmek istemesi Avrupa'da yeni devrimler başlamıştır.

1830 İhtilalleri

- Fransız ihtilalinin getirdiği değişime karşı mutlakiyet idaresinin dayatması ve buna karşı halkın harekete geçmesi.
- Avrupa halkında özgürlük akımının gittikçe gelişmesi,
- 1815 Viyana Kongresi'nden sonra Metternich Sistemi ile kralların özgürlük düşüncesini benimseyen Avrupa halkının üzerinde hakları kısıtlayıcı politika uygulaması,
- 1815-1830 yılları arasında ülkelerin anayasal düzene geçmeleri ve kralların anayasayı kaldırmak istemesi,
- başka devletlerin egemenliği altındaki halklarda milliyetçilik akımının güçlenmesi,
- Almanya'da bilim ve felsefenin ilerlemesiyle Avrupa'ya liberalizmin yerleşmesi,
- Fransız ihtilalinin getirdiği değişime karşı mutlakiyet idaresinin dayatması ve buna karşı halkın harekete geçmesi.
- Napolyon'un kendini imparator ilan etmesine gösterilen tepki.
- 1830 İhtilalleri, ilk olarak Fransa'da başladı.
- İhtilal başarılı olunca Almanya, İtalya, Polonya, İngiltere ve İspanya'da da etkilerini hissettirdi. Fransa, Belçika ve İspanya'da liberalizm hareketi başarıyla sonuçlandı.
- Liberalizm akımı sayesinde İsviçre bağımsızlığını kazandı.
- Hükümdarların kutsal hakları yerine, milletlerin egemenliği hâkim olmaya başladı.
- 1830 İhtilallerinde Batı Avrupa'da aristokrat sınıf burjuvazi sınıfı karşısında yenilgi almıştır.
- 15 Ekim 1833'te gizli bir antlaşma ile monarşiyi savunan Avusturya, Rusya ve Prusya aralarında Doğu Bloku'nu, Nisan 1834'te Londra'da yapılan antlaşma ile de İngiltere, Fransa, İspanya ve Portekiz liberalizmi savunan Batı Bloku'nu oluşturdu.

1848 İhtilalleri

- Avrupa'da 1815 ile 1830 yılları arasında görülen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler; 1830 İhtilalleri ile daha da güçlenmiştir.
- Avrupa'da gelişen özgürlük ve eşitlik anlayışı sonucunda ortaya çıkan yeni hak talepleri ile bütün kıtayı derinden etkileyen 1848 İhtilalleri yaşanmıştır.
- İlk olarak Fransa'da başlayan 1848 İhtilallerinde liberalizmin yanında milliyetçilik ve sosyalizm akımları etkili olmuştur.
- Paris, tıpkı 1830 Devrimi'nde olduğu gibi yine kanlı çatışmalara sahne olmuş ve tıpkı daha önceki krallar gibi Louis Philippe de ülkeden kaçmıştır.
- Fransa'da yeniden cumhuriyet ilan edilmiştir.
- Liberalizm ve sosyalizm hareketleriyle ortaya çıkan 1848 İhtilalleri sonucunda Avrupa'da birçok hükümdar ya tahtından uzaklaştırılmış ya da liberal bir yönetimi kabul etmek zorunda kalmıştır.
- Böylece mutlakiyetler sona ermiş veya anayasalarla kralların yetkileri sınırlandırılmıştır.
- Hollanda, İsviçre ve Danimarka'da yeni anayasalar yapılmış ve bunların uygulanması ile bu ülkelerde demokratik yönetimler kurulmuştur.
- 1848 İhtilallerinde Fransa'daki liberaller ve sosyalistler geçici bir başarı elde ettiler.
- Almanya, İtalya ve Macaristan'daki ihtilal hareketleri, milliyetçilik açısından başarısızlıkla sonuçlandı.

- Avrupa’da yeni bir barış dönemine girilerek Avrupa uygarlığını geliştirecek yeni adımlar atıldı.
 - Hükûmetler, ideoloji veya inançlar üzerinden değil güç ve gerçeklik üzerinden siyaset yapmaya başladılar.
 - Devletler doğal düşman veya müttefik gibi davranışları sergilemek yerine kendi çıkarlarını gözettiler.
 - 1848 İhtilallerine karşı çıkan Avusturya ve Rusya zayıfladı, İtalya ve Almanya siyasi birliklerini oluşturdu.
 - Avrupa tarihinde 1815-1870 arası üç fikir akımı liberalizm, sosyalizm ve milliyetçilik etkili oldu.
- Liberalizm, kapitalizm, sosyalizm ve Marksizm gibi ideolojiler; Avrupa merkezli olarak gelişmiş ve modern dünyayı şekillendirmiştir.

Liberalizm

- Liberalizm, tarihsel kökeni XVII. yüzyılın başlarına kadar giden sosyal bir doktrin (öğreti) ve felsefedir.
- Özgürlük, serbestlik ve hürriyet anlamlarına gelen liberalizm XVII ve XVIII. yüzyıllarda dönüşmekte olan birey-devlet ilişkisini, akılçılık üzerinden açıklamaya çalışan siyasal düşünce akımıdır.
- Bu ideolojiye göre toplum, zümre ya da sınıflardan değil bireylerden oluşur ve bireyler önce kendi kişisel çıkarları doğrultusunda hareket eder.
- Özgürlüğün hiçbir engel tarafından sınırlandırılmaması gerektiğini kabul eden liberalizm; devletin, ekonomik ve toplumsal yaşama kesinlikle müdahale etmemesini savunur.
- Liberal akımın doğmasını sağlayanlar John Locke , David Hume, Adam Smith gibi düşünürlerdir.

Kapitalizm

- Yeni Çağ’da, Batı Avrupa’da sermaye ve üretim araçlarının özel mülkiyete geçmesi sonucunda sürekli kâr arama ilkeleri üzerine kurulmuş ekonomik bir sistemdir.
- Kapitalizm, serbest piyasa ekonomisi veya serbest girişim ekonomisi olarak bilinir.
- Özel teşebbüse (girişim) ve piyasa serbestliğine dayalı olan bir üretim sistemidir.
- Sermayenin arz-taleb dengesini pazar yolu ile dengeleme sistemidir.
- Burjuvazi sınıfının yükselişe geçmesi, sanayileşme ve işçilerin ortaya çıkması ile yeni bir ekonomik sistem olan kapitalizme geçiş süreci başlamıştır.
- Avrupa’da giderek zenginleşen sermaye sahibi girişimci sınıfa kapitalist sınıf, yeni oluşan bu düzene de kapitalizm denmiştir.
- Kapitalizm “biz” duygusu yerine “ben” anlayışını getirdi.
- Sürekli kazanmak temeli bir dünya görüşü geliştirdi.

Sosyalizm ve Marksizm

- Sosyalizm, sermaye sahipleriyle işçiler arasındaki eşitsizliği, servet ve refah farklarını ortadan kaldırma iddiasında olan bir ideolojidir.
- Kapitalizme tepki olarak doğmuştur.
- Kapitalizmi sömürü olarak gören sosyalizm; birlikte hareket etmeye, ortak mülkiyete ve sosyal eşitliğe önem vermiştir.
- Sosyalizm ile birlikte Avrupa’da meydana gelen işçi hareketleri sonucunda halk, sendikalar kurmaya başlamıştır.
- Reformcu sosyalistler, liberal ideallerin gerçekleşmesinde herkese eşit fırsatlar oluşturulmasını istemiştir.
- Devrimci radikal sosyalistler ise piyasa ekonomisini yıkmayı, özel mülkiyeti ortadan kaldırmayı ve kapitalist sistemin yerine komünist bir sistem getirmeyi hedeflemiştir.

Marksizm

- Alman Filozof Karl Marx’ın klasik Alman felsefesini, Fransız sosyalizmini ve İngiliz siyasal düşüncesini bir araya getirerek oluşturduğu ideolojidir.
- Önceki sosyalist düşünceleri hayalci olarak niteleyen Marx, Frederich Engels’le (Fridirih Engels) birlikte bilimsel sosyalizmi ortaya koymuştur.
- Marx, tarihin geçmiştten itibaren bir sınıf mücadelesinin sonucunda oluştuğuna inanmıştır.
- Bu anlayışa göre işçiler, bir kez iktidara geldikten sonra üretim araçlarını özel mülkiyetten çıkaracak ve bir proleterya diktatörlüğü kurarak iktidara el koyacaktır.
- Buna göre kapitalizmin reformlar yoluyla dönüştürülmesi gerekliliğini düşünen ve siyasal hayatta çoğulculuğu kabul eden reformculara sosyalist denmiştir.
- Kapitalizmi reddeden ve ihtilal yoluyla ele geçirilen iktidarın tek partinin elinde olması gerektiğine inanan devrimcilere ise komünist denmiştir.

4.2. OSMANLI DEVLETİ’NDE MODERN ORDUYA GEÇİŞ

Zorunlu Askerlik Sistemi

- Fransız İhtilali sonrası gelişen Ulus-devlet kavramı zorunlu askerlik sisteminin başlangıcı oldu.
- XIX. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan ulus-devletler, siyasi ve askerî güç olarak çok uluslu imparatorluklara karşı ciddi bir tehdit oluşturmıştır.
- Bu yüzyılda yaygınlaşan ve güçlenen milliyetçilik akımına bağlı olarak gelişen ulusal hareketler de imparatorlukların birliğini tehdit etmeye başlamıştır.

- 1789 Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan zorunlu askerlik sistemi , ulus devletlerin kurulmasında ve cumhuriyet rejimlerinin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır.
- Fransa'da cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra halkın vatanını savunması gerektiği anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayışa göre her birey, vatan savunmasından sorumludur ve gerektiğinde millet; ordu olarak görev yapmalıdır.
- Fransız İhtilali'nden sonra yaygınlaşmaya başlayan ulusçuluk anlayışıyla birlikte, Avrupa'da millî ordu kavramı ulus devletlerin ayrılmaz bir parçası olmuştur.
- 1789 İhtilali'nden sonra birçok cephede Avrupa devletleriyle savaşan Fransa, 1793'te ilan edilen bir anayasa bildirgesi ile askerlik zorunlu hâle getirilmiştir.
- Fransa'da ortaya çıkan zorunlu askerlik uygulaması Avrupa devletlerinde hızla yayılmaya başladı.
- Askerlik; milliyetçilik ve vatan sevgisi temeline oturtuldu
- Zorunlu askerlik sisteminin yaygınlaşması,
- Ulus devletler, zorunlu askerlikle hem güçlü bir ordu meydana getirmiş hem de merkezî yapılarını güçlendirmiştir.
- Bu sistemle ordu, milletin okulu olarak değerlendirilmiş ve orduya modernleştirme görevi de verilmiştir.

Osmanlı Ordusunda Modernleşme ve Yeniçerilerin Sonu

- Osmanlı Devleti gibi çok uluslu yapıya sahip devletler, ulusal bağımsızlık hareketlerini önlemek ve siyasi birliğini sağlamak için zorunlu askerlik sisteminden yararlanmak istemiştir.
- Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren askerî teknoloji alanındaki yeniliklere açık olmuştur.
- XVII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da yaşanan siyasi rekabet ve XVIII. yüzyıldaki Sanayi İnkılabı, askerî teknolojideki gelişmeleri de hızlandırmıştır.
- Osmanlı devlet adamları, Avrupa'daki bu yenilikleri takip etmek için büyük çaba göstermiştir.
- Batı'daki teçhizat ve son model silahlar, ithal edilmeye başlanmıştır.
- Avrupa'daki kurumların benzerlerini örnek alan ıslahat hareketlerine girişmiştir.
- III. Selim ve II. Mahmud Batı tarzı reformlar yapmıştır.
- III. Selim Dönemi'nde Batı tarzında Nizam-ı Cedit Ordusu kurulmuştur.
- II. Mahmud Dönemi'nde ise Yeniçeri Ocağı kaldırılarak Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusu oluşturulmuştur.
- 1843'ten itibaren düzenli ordu anlamına gelen Asâkir-i Nizamiye ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.
- Osmanlı Devleti, Batı tarzı yeni ordu kurma projeleriyle askerî rekabete ayak uydurmaya çalışmış ve bunun yanında merkezî idarenin otoritesini artırmayı amaçlamıştır

Nizam-ı Cedit Ordusu

- Avrupalı devletler karşısında alınan yenilgiler ve sürekli karşı karşıya kalınan saldırılar, III. Selim'i öncelikle askerî reformlar yapmaya zorlamıştır.
- Bunun için ilk olarak Yeniçeri Ocağı düzenlenmeye çalışılmış ve ocağın modernleşmesi için çalışmalar yapılmıştır.
- 1792'de Batı tarzında eğitilen ve teçhizatlandırılan Nizam-ı Cedit Ordusu kurulmuştur.
- Bu ordunun masraflarını karşılamak için de İrad-ı Cedit denilen yeni bir hazine oluşturulmuştur.
- Nizam-ı Cedit Ordusu, Filistin'i işgal eden Napoleon'u Akkâ'da mağlup ederek en önemli başarısını elde etmiştir.
- Bu durumdan cesaret alan III. Selim, vilayetlerde yeni birlikler kurulması için asker toplamaya girişmiş ve Anadolu'da da yeni kışlalar kurdurmuştur.
- Bu uygulama, Balkanlarda çok sert direnişle karşılanmıştır.
- Baskıların artması üzerine III. Selim, ordusunun gücünü kullanamadan Nizam-ı Cedit birliklerini 1807 yılında dağıtmak zorunda kalmıştır.

Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması

- II. Mahmud Dönemi'nde, Alemdar Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Nizam-ı Cedit Ordusu örnek alınarak Sekban-ı Cedit isimli bir birlik oluşturulmuştur
- Kısa süre sonra çıkan isyan sonucu Alemdar Mustafa Paşa öldürülmüş ve Sekban-ı Cedit birlikleri de dağıtılmıştır. Böylece yeniçeriler, Osmanlı yönetimi üzerindeki güçlerini bir kez daha artırmıştır.
- Yeniçeri Ocağı'ndaki bozulmayı gören padişah bozulmayı düzeltmek için tedbirler almak istemiştir.
- Yeniçeri Ocağı, Sırp ve Yunan İsyanlarını bastırmakta da yetersiz kalmıştır.
- II. Mahmud bu durumun önüne geçmek için 1826'da Yeniçeri Ocağı içinde Eşkinici adı verilen talimli tüfekçi birliklerin kurulmasını sağlamıştır.
- 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldı.
- Osmanlı tarihine "Vaka-i Hayriye" olarak geçen Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması, Osmanlı Devleti'nde ordu ve devlet teşkilatındaki modernleşmenin asıl başlangıcı kabul edilmiştir.
- Vaka-i Hayriye Olayı'ndan sonra toplanan Meşveret Meclisi'nde, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasına karar verilerek bir ferman hazırlanmıştır. Bu ocağın yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye adıyla yeni bir ordu kurulmuştur.

-Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu

- 1843 yılından itibaren bu ismin yerine düzenli ordu manasına gelen Asâkir-i Nizamiye kullanılmıştır.
- Batı tarzında talim yapan bu yeni ordu, özellikle III. Selim Dönemi'ndeki Nizam-ı Cedit Ordusunun yapısı dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Zorunlu Askerlik Sistemine Geçiş

- II. Mahmud Dönemi'nde, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin asker sayısı yeterli düzeye ulaşmamıştır.

- Bunda zorunlu askerlik uygulamasına geçilememesi, yeni ordunun tam olarak teşkilatlanamaması ve savaşlarda alınan yenilgiler etkili olmuştur.
- Yeni ordunun yetersizlikleri nedeniyle eyaletlerde Redif-i Asâkir-i Mansûre Ordusu kurulmuştur.
- 1839 Tanzimat Fermanı'nda, ulus devlet modelini andıran “muhafaza-i vatan” ifadesi yer almıştır.
- Tanzimat Fermanı'ndan sonra 1843 yılında çıkarılan bir kanunla askerlikte kura usulü getirilmiştir.
- Osmanlı tebaasının tamamı askerlik hizmetinden sorumlu tutulmuştur.
- Zorunlu askerlik sistemine ancak 1909'da geçilebilmiştir.
- 1846'da çıkarılan bir kanunla sadece Müslümanlar askerlikle yükümlü kılınmış, gayrimüslimler zorunlu askerliğin dışında tutulmuştur
- 1856 Islahat Fermanı'yla Osmanlı tebaasının hakta ve görevde eşit olduğu ilan edilmiştir. Böylece Osmanlı Devleti'nde hukuken zorunlu askerlik sistemine geçilmiş olsa da uygulama bu karar doğrultusunda olmamıştır.
- Gayrimüslimlerin isteksizliği de göz önünde bulundurularak bedel-i askerî (bedel ödeyerek) yoluyla gayrimüslimlere askerlik görevinden muafiyet getirilmiştir.
- 1870 tarihinde yeni bir kanun yayınlayan Osmanlı Devleti, muvazzaf askerlik süresini dört yıla indirmiştir. Ticaret ve esnaflıkla uğraşanlar için bedelli askerlik uygulaması, belirli kurallara bağlanarak sürdürülmüştür.
- II. Abdülhamid Dönemi'nde, Almanya'dan gelen Von der Goltz (Fon Der Goltz) Paşa'nın öncülüğünde 1886 yılında yeni bir askere alma (ahz-ı asker) kanunu çıkarılmıştır.
- 1889'da yine Goltz Paşa'nın çalışmaları sonucunda ilk seferberlik nizamnamesi çıkartılmıştır.
- II. Abdülhamid Dönemi'nde askere alma usulünde yapılan bir diğer önemli düzenleme de Hamidiye Süvari Alayları olmuştur.
- Bu hafif süvari birlikleri, Doğu Anadolu'daki aşiretlerin Osmanlı ordusuna katılması ile oluşturulmuştur.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti iktidara geldikten sonra 1909'da gayrimüslimlerin de askere alınması kanunu çıkarılmış ve böylece Osmanlı Devleti'nde zorunlu askerlik sistemine geçilmiştir.

4.3. XIX. YÜZYILDA SOSYAL HAYATTAKİ DEĞİŞİMLER

Nüfus ve Nüfuz

- XIX. yüzyılda devletler, gelişmenin ana unsurlarından biri olan nüfus gücü için çeşitli politikalar üretmiştir.
- Fetihler yapmak, hâkimiyet sahasını genişletmek ve saygınlık kazanmak isteyen devletler, özellikle askerî endişelerle nüfuslarını korumak istemiştir.
- Avrupa'da XVI. yüzyılda gelişen ve XIX. yüzyıla kadar etkili olan merkantilist ekonomi anlayışı, güçlü ve zengin bir devlet için nüfus artışını desteklemiştir.
- Sanayileşme sonucunda da kentler büyümüş ve göç hareketleri hız kazanmıştır.
- XIX. yüzyıldan itibaren nüfus, merkantilizm anlayışında olduğu gibi ulus devletler tarafından da zenginliği artıran bir araç olarak görülmüştür.
- XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletler, nüfuslarını tam olarak tespit etmek amacıyla nüfus sayımları yapma ihtiyacı duymuştur.
- Ülkeler demografik gücü, güçlü bir devlet için önemli saymıştır.

Ulaşım ve Haberleşme

- Sanayi Devrimi ile birlikte Avrupalı devletler yüksek kapasiteli, ucuz maliyetli ve güvenli bir taşıma sistemine ihtiyaç duymuştur.
- XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa'da yol ve kanal inşası gelişmiştir.
- Kapitalist devletler, hammadde ve pazarlara kolay ulaşabilmek için yeni bir ulaştırma aracı olan treni icat etmiştir.
- Buhar gücünün ulaşımında kullanılmasıyla ortaya çıkan tren ve demiryolu ağı, kapitalist devletlerin etkinliğini ve gücünü artırmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde ilk demiryolu girişimleri, Islahat Fermanı'nın yabancı sermayeye imkân tanınmasıyla gerçekleşmiştir.
- Osmanlılardan demiryolu imtiyazı alan İngiliz girişimciler, 1867'de 130 km uzunluğundaki İzmir-Aydın hattını inşa etmiştir.
- Osmanlı devlet yöneticileri; demiryolu yatırımlarıyla merkezî devlet otoritesinin ülkenin uzak bölgelerine kadar ulaştırılmasını, iç güvenliğin sağlanmasını, tarımsal vergilerin toplanmasını, savaş dönemlerinde cepheye asker ve malzeme sevk edilmesini amaçlamıştır.
- İnşa edilen demiryolları; Dömeke Savaşı'nda, Balkan Savaşlarında ve I. Dünya Savaşı'nda faydalı olmuştur.
- XIX. yüzyılda Avrupa'da haberleşme alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır.
- İlk olarak düzenli posta hizmetleri kurulmuş ve 1844'te telgrafın icat edilmesiyle Avrupa'daki büyük şehirler, haberleşme ağıyla da birbirine bağlanmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde telgraf hattı ilk kez 1855'te kurulmuş ve bu hat İstanbul'u Avrupa'ya bağlamıştır.

Zorunlu Eğitim ve Askerlik

- XVIII. yüzyılda Prusya’da başlayan zorunlu eğitim uygulaması ile devlet, vatandaşlarının daha nitelikli eğitilmesini ve devlet politikalarına daha sadık hâle gelmesini amaçlamıştır. -Ulus devlet anlayışıyla oluşan modern eğitim sistemi; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve sürekli eğitimin temeli üzerinde oluşturulmuştur.
- XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’nde meydana gelen modernleşme hareketlerinin özünde merkezileşme çabası yer almıştır.
- Modernleşme hareketleri kapsamında açılan eğitim kurumlarında ve askerî teşkilatlarda, padişaha sadık bir ordu ve toplum oluşması amaçlanmıştır.

Osmanlı Devleti’nde Modern Eğitim Kurumları

- XVII. yüzyıldan itibaren siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel sebeplerle Osmanlı Devleti’nin klasik yapısı bozulmuş ve Osmanlı Devleti geri kalmıştır.
- İlk kez XVIII. yüzyıldan itibaren gerçekleştirilen reformlarla Osmanlı Devleti’nde çağdaşlaşma hamleleri yapılmıştır.
- Avrupa devletleriyle girilen siyasi ve askerî rekabet çerçevesinde, Osmanlı Devleti’nde yeni kurumlar açılmaya başlanmıştır.
- Hendesehane, çağdaşlaşma hareketinin ilk kurumudur.
- I.Mahmud, Osmanlı ordusunun yeniden güçlenmesi için çağdaş askerlik bilgisi bulunan subaylara ihtiyaç olduğunu düşünmüştür.
- Sadrazamın girişimiyle Conte de Bonneval (Kont dö Boneval) ülkeye davet edilmiştir. Bonneval, İslamiyet’i kabul ederek Ahmet adını almıştır.
- Humbaracı Ahmet Paşa olarak tanınan bu kişinin çalışmalarıyla 1734 yılında İstanbul Üsküdar’da askerî bir okul olan Hendesehane kurulmuştur.
- Hendesehane 1750 yılında kapanmıştır.

Mühendishane-i Bahr-i Hümayun

- Kaptanıderya Hasan Paşa’nın önerisi ile 1775 yılında İstanbul’da kurulmuştur.
- Osmanlı donanmasının Ruslar tarafından 1770 yılında Çeşme’de yakılması üzerine Kaptanıderya Hasan Paşa, yeni ve güçlü bir donanma kurulmasını istemiştir.
- I.Abdülhamid Dönemi’nde açılan bu okulda, gençleri özendirmek için öğrencilere burs ve okulun adının bulunduğu padişah tuğralı madalyalar verilmiştir.
- Okulun ilk hocaları Hasan Paşa ve Baron de Tott’tur.
- Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, modern eğitim-öğretim anlayışı içerisinde günümüzde Deniz Harp Okulu adı ile varlığını sürdürmektedir.

Mühendishane-i Berr-i Hümayun,

- Avrupa’daki gelişmeleri yakından takip eden III. Selim tarafından 1795’te İstanbul Eyüp’te kurulmuştur,
- Kara Mühendishanesi olarak da bilinen okul humbara, istihkâm ve mühendislik olmak üzere üç bölümden oluşmuştur.
- Mühendishane-i Berr-i Hümayun, Birinci Dünya Savaşı’nın başladığı 1914 yılına kadar eğitim vermeye devam etmiştir.

Mekteb-i Harbiye,

- II. Mahmud’un isteğiyle 1834 yılında İstanbul Maçka’da kurulmuştur.
- 1936 yılında Ankara’ya taşınan Mekteb-i Harbiye, günümüzde Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak eğitim ve öğretime devam etmektedir.

Mekteb-i Tıbbiye,

- II. Mahmud Dönemi’nde 1827 yılında İstanbul Şehzadebaşı’nda kurulmuştur.
- Modern bir tıp okulu olan Tıbbiye, Asâkir-i Mansûre-yi Muhammediye Ordusu’nun sağlık alanındaki ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla açılmıştır.
- II. Mahmud’un okulu ziyareti sırasında ”Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane” adını almıştır.

Mekteb-i Mülkiye

- Osmanlı Devleti’nin ilk sivil yüksekokulu olarak 1859 yılında İstanbul’da açılmıştır
- Modernleşme hareketinin uygulanabilmesi için gerekli olan çağdaş ve bilgili devlet adamlarının yetiştirilmesi amacıyla kurulmuştur.
- I. Dünya Savaşı yıllarında kapanan okul, 1936 yılında Ankara’ya taşınmıştır. Bu okul, günümüzde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.
- Osmanlı Devleti’nde akademik ve askerî eğitim veren modern kurumların yanında mesleki eğitim veren çağdaş okullara da ihtiyaç duyulmuş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır.
- 1869 yılında yayımlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile mesleki eğitim önem kazanmıştır.
- Modernleşme amacıyla Sanat Mektepleri, Kondüktör Mektebi, Aşî Memurları Mektebi, Telgraf Memurları Mektebi, Rûsumat Memurları Mektebi, Dişçi Mektebi, Demiryolu Memurları Mektebi ve Çırac Mektepleri gibi meslek okulları açılmıştır.
- II. Mahmud, 1824 yılında yayınladığı bir fermanla İstanbul’da ilköğretimi zorunlu hâle getirmiştir.
- Azınlık okulları, yabancı devletlerin belirlemiş olduğu politikalara uygun olarak Osmanlı Devleti’ne yönelik yıkıcı faaliyetlere başlamıştır.

- Fransa, İngiltere, Amerika, İtalya gibi devletlerin Osmanlı denetiminden uzak, kendi okullarını açmasına neden olmuştur.
- Yabancı devletlerin, misyonerlerin ve azınlık okullarının sayısı 1860'lı yıllarda büyük bir artış göstererek yaklaşık 1.600 civarına ulaşmıştır.
- Yabancı okullar, gizli olarak yürüttükleri siyasi faaliyetlerden dolayı Osmanlı Devleti için büyük bir sorun olmuştur. Okullar, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne göre denetlenmiştir.
- 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması'na kadar yabancı okullar sorunu çözülmemiştir.

II. Abdülhamit Dönemi'nde Devlet Tarafından Açılan Okullar

- Sanayi-i Nefise Mektebi, Polis Mektebi, Kız Sanayi Mektebi, Gümrük Mektebi, Mekteb-i Fünûn-ı Maliye, Lisan Mektebi, Aşiret Mektebi, Deniz Ticareti Mektebi, Hamidiye Ticaret Mektebi, Çoban Mektebi, Orman ve Maadin Mektebi, Tüccar Kaptan Mektepleri, Hukuk Mektebi, Sağır, Kör ve Dilsizler Mektebi, Fenn-i Resim ve Mimari Mektebi, Darü'l-Muallimin-i Aliyye, Zeytincilik ve Yağcılık Mektebi, Ameli Ziraat Mektepleri, Ziraat ve Baytar Mektebi, Sulama ve Direnaj Mektebi gibi okullar açılmıştır.

Sosyal Devlet ve II. Abdülhamid

- XIX. yüzyılın son çeyreğinde Almanya'da güçlenen sosyal devlet anlayışı, yaşanan sorunların siyasetle çözülmesini mecbur kılmıştır.
- Almanya'da 1883 yılından itibaren sağlık, kaza, yaşlılık ve engelli sigortaları çıkartılarak sosyal devlet anlayışında önemli ilerlemeler sağlanmıştır.
- XIX. yüzyılın son çeyreğinde Almanya'da güçlenen sosyal devlet anlayışı, Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir.
- Osmanlı Devleti'nde sosyal yardımın bir devlet görevi olduğu bilincini oluşturmak ve refah devlet anlayışını kurumsallaştırmak için ilk çalışmaları II. Abdülhamid yapmıştır.
- II. Abdülhamid Dönemi'nde bu anlayışla başta hastaneler olmak üzere pek çok sosyal yardım kurumu açılmıştır.
- II. Abdülhamid Dönemi'nde Dârülaceze, Dârülhayr-ı Ali ve Himaye-i Etfal Cemiyeti gibi sosyal yardım kurumları da açılmıştır.
- II. Abdülhamid döneminde 1895 yılında İstanbul'da kurulan Dârülaceze, Osmanlı Devleti'nde modern anlamda faaliyet gösteren ilk sosyal yardım kurumu olup günümüzde de varlığını sürdürmektedir.
- Dârülhayr-ı Ali de II. Abdülhamid Dönemi'nde açılan sosyal yardım kurumlarından.
- 1908 yılında Kırklareli'de kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti, günümüzde Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak faaliyetlerine devam etmektedir.
- Osmanlı Devleti'nin sosyal devlet anlayışı içerisinde gerçekleştirdiği diğer bir yenilik de emeklilik konusunda olmuştur.
- Emeklilik sistemi ile ilgili Osmanlı Devleti'ndeki ilk kurum, 1866 yılında askerler için kurulan Askerî Tekaüd Sandığıdır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlet Kurumuna Dönüştürülmesi

- XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, özellikle eğitim ve sağlık alanlarında Avrupa'daki kurumlara ilgi duymuş bu kurumların benzerlerini oluşturmuştur.
- II. Mahmud Dönemi'nde, Evkaf Nezareti kurulmuş ve vakıf mallarına el konularak gelirleri ve yönetimleri merkezileştirilmiştir.

4.4. OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ

- Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletle halk arasında irtibatı sağlayan âyan ve eşraf olarak anılan mahallî otoriteler ortaya çıkmıştır.
- Âyanlar, zamanla devletin içine düştüğü sıkıntılardan faydalanıp bulundukları bölgede güçlerini ve nüfuzlarını genişletmiştir.
- III. Selim, âyanları halka seçtirerek merkezi otoriteyi güçlendirmek istese de başarılı olamamıştır. Taşrada otoriteyi kuramayan devlet, bu yerel güçlerin varlığını kabul etmek zorunda kalmıştır.
- Âyanların gerek kendi aralarında gerekse devletle yaptığı mücadeleler, sosyal yapıyı ve siyasi dengeleri bozmuştur.

Sened-i İttifak (1808)

- Alemdar Mustafa Paşa, II. Mahmud'un, tahta geçmesini sağlamış ve kendisi de sadrazam olarak padişah'tan daha etkin bir konuma gelmiştir.
- Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa başkanlığında devlet görevlileri ile İstanbul'a gelen âyanlar arasında geniş katılımlı bir toplantı yapılmıştır.
- Müzakereler sonucunda 29 Eylül 1808'de bir sözleşme kaleme alınmıştır.
- Âyanlara birtakım hak ve imtiyazlar veren bu sözleşmeye Sened-i İttifak denilmiştir.
- Devlet, Anadolu'da ve Rumeli'de kendi kendine güçlenmiş ve bir bakıma özerkliğini ilan etmiş olan âyanların varlıklarını, bu senetle kabul edip hukuki hâle getirdi.
- II. Mahmut döneminde merkezi otoriteye karşı ayaklanan âyanlar ile yapılan sözleşmedir.
- Padişahın yetkilerini sınırlayan ilk belgedir.
- Padişah'ın isteği ile yapıldı. (1808)

-Padişah yetkilerinin sınırlandırılması bu yönü ile 1215'te İngiltere'de kral ile soylular arasında imzalanan Magna Carta'ya benzetilir.

-Âyan adı verilen zengin bir zümre, gücünü artırdı.

Sened-i İttifak'ın Bazı Maddeleri

-Âyanlar padişahın emirlerini yerine getirerek ona sadık kalacaklardı.

-Âyanlar da devlet adamları gibi anlaşmaya uyacaklardı. Karşı koyan olursa bütün âyanlar hep birlikte onu engelleyeceklerdi.

-Padişah âdil ve eşit vergi alacak, aşırı vergi konmayacaktı.

-Sened-i İttifak'ın arkasındaki gerçek güç olan Alemdar Mustafa Paşa, 15 Kasım 1808'de yeniçeriler tarafından çıkarılan isyan sonucu öldürüldü.

Sened-i İttifak'ı basit bir anayasa taslağı olarak Türkiye'deki anayasal hareketlerin başlangıcı kabul etmiştir.

Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu-1839)

-Osmanlı Devleti Batılı Devletlerin desteğini almak ve azınlıkları memnun etmek için 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkında, Mustafa Reşit Paşa tarafından Tanzimat Fermanı ilan edildi.

-Gülhane Hattı Hümayunu da denir.

-Tanzimat Dönemi, Sultan Abdülmecit Dönemi'nde 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan 1876 Meşrutiyet'in ilanı ile sona eren döneme denir.

-Osmanlı Devleti'nin, Mısır Meselesi'nin görüşüleceği Londra Konferansı'ndan önce Avrupalı devletlerin desteğini kazanma arzusunu da göstermiştir.

Tanzimat Fermanı ile Kabul Edilen Maddeler

Tanzimat Fermanı'nın önemli maddeleri şunlardır:

- Müslüman ve Hristiyan bütün tebaanın can güvenliği, mal, ırz ve namusu korunacaktır.
- Vergi, herkesin gücü oranında tahsil edilecektir.
- Askerlik tüm Osmanlı tebaası için zorunlu olacak ve askerlik süresi dört veya beş yıl olarak belirlenecektir.
- Hiç kimseye yargılanmadan ölüm cezası verilmeyecek, herkes malını mülkünü istediği gibi tasarruf edebilecektir.
- Ülkenin harap olmasına yol açan rüşveti önlemek amacıyla etkili bir kanun hazırlanacaktır.

-Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra, Sultan Abdülmecit, bu fermanın şartlarına uyacağına dair ant içti.

Islahat Fermanı (1856)

-1856 yılında Paris konferansını olumlu yönde etkileme gayesi ile ilan edilen bu ferman müslüman gayr-i müslüm farkını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir.

-Avrupalı devletlerin, Osmanlı'nın iç işlerine müdahalesi önlenmek istenmiştir.

-Paris Antlaşması maddeleri arasında yer alması, bu fermanın siyasi nitelikli olduğunu göstermektedir.

Islahat Fermanı'nın Hazırlanışı

-Islahat Fermanı, Kırım Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne yardım eden İngiltere, Fransa ve Avusturya'nın isteklerini karşılamak üzere hazırlanmıştı.

-Rusya'nın daha önce Osmanlı Devleti'nden Ortodoks Hristiyanları bahane ederek sağladığı hak ve ayrıcalıkları, kendileri için elde etmeyi amaçlamıştır.

Islahat Fermanı ve ilanı

-Islahat Fermanı, Paris Kongresi'nin başlamasından sonra İstanbul'da 18 Şubat 1856 tarihinde yabancı devlet temsilcilerinin de katıldığı bir törenle ilan edilmiştir.

-Müslümanlar ile gayrimüslimler kanun önünde eşit olacak.

-İrk, din, dil farkı gözetilmeden hiçbir mezhep diğerine üstün sayılmayacak.

- Hiç kimse din değiştirmeye zorlanmayacak.
- Devlet hizmetlerine, askerliğe ve okullara ayırım gözetmeksizin tüm tebaa kabul edilecek.
- Bütün milletler okul açabilecek.
- Cizye vergisi kaldırılacak, gayrimüslimler askerlik yapacak veya askerlik bedelini nakit olarak ödeyecek.
- Tebaanın eşit ve serbest şekilde ticari ve ekonomik girişimlerde bulunabilmesi sağlanacak.

-Bütün uyruklar için dinî ibadet ve törenlerin yapılması serbesttir.

-Hristiyanları küçültücü, muamelede bulunulmayacak ve söz söylenilmeyecektir.

-Bütün memurluklar ve okullar herkese açık olacaktır.

-Müslüman olmayanlar da askere alınacaktır.

-İltizam sistemi kaldırılarak vergiler doğrudan alınacaktır, gibi esaslar getirilmiştir.

-Müslüman olmayan ulusların ayrıcalıklarını genişletmiş, Müslüman halk için yeni bir hak getirmemiştir.

Islahat Fermanı'nın Devlet Yönetimine Etkileri

Islahat Fermanı'nın amacı Müslümanlar ile gayrimüslimlerin haklarını eşit hâle getirerek bütün toplulukları ırk, din, dil ayrımı gözetmeksizin kaynaştırmak ve böylece bir Osmanlı toplumu meydana getirmektir.

Kanun-ı Esasi

-Osmanlı Devleti'nde padişahlar ve devlet adamları, devletin zayıflamasını engellemek amacıyla çeşitli dönemlerde pek çok yenilik yapmıştır.

-Bu yenilik hareketleri, Tanzimat Dönemi'nde hız kazanmış fakat devletin gerilemesine engel olamamıştır.

-“Yeni Osmanlılar” olarak bilinen aydınlar, Osmanlı Devleti’nin sadece meşrutî yönetim ile kurtulabileceğine inanmıştır.

-Meşrutîyet yönetimine geçiş için devletin siyasi, sosyal ve hukuki yapısında bazı değişikliklerin yapılması zorunluluğu üzerinde de durulmuştur.

-Osmanlı Devleti’nde Kanun-ı Esasî’nin kabulüyle I.Meşrutîyet Dönemi’nin başlamasını sağlayan gelişmeler, 10 Mayıs 1876’da ortaya çıkan öğrenci hareketiyle başlamıştır.

-Devlet kademelerinde önemli görevlere gelen meşrutîyet taraftarları, Sultan Abdülaziz’i tahttan indirerek yerine Şehzade Murad’ı tahta geçirmiştir.

-Kısa süre sonra da V. Murad’ın yerine, meşrutîyeti ilan edeceği teminatını veren II. Abdülhamid tahta çıkarılmıştır.

-1876’da Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu iç ve dış sorunlar, bir anayasanın ilanını zorunlu kılmıştır.

-I.Abdülhamid, bu iş için Mithat Paşa başkanlığında bir komisyon kurulmasına izin vermiştir.

-Bu komisyon Fransa, Belçika ve Prusya anayasalarından esinlenerek bir anayasa metni hazırlamış ve padişahın da katkılarıyla 119 maddelik Kanun-ı Esasî ortaya çıkmıştır.

-Türk tarihinin bu ilk anayasasıyla Osmanlı Devleti’nde meşrutîyet yönetimine geçilmiştir.

-Meşrutîyet yönetimi, padişahın yetkilerinin yasalarla sınırlandırılmasıdır.

-1876’da Kanun-ı Esasî’nin ilanından, II. Abdülhamid’in meclisi tatil edip Kanun-ı Esasî’yi askıya aldığı 1878 yılına kadar geçen dönem Osmanlı tarihinde I. Meşrutîyet Dönemi olarak anılır.

-Osmanlı Devleti, Tersane Konferansı’nın yapıldığı sırada 23 Aralık 1876 günü törenle Kanun-ı Esasî’yi ilan etmiştir.

-Padişah 13 Şubat 1878’de Kanun-ı Esasî’nin kendisine verdiği yetkiye dayanarak meclisi süresiz tatil etmiş ve otuz yıl sürecek olan II. Abdülhamid yönetimi başlamıştır.

-Tanzimat ve Meşrutîyet Dönemlerinde çıkarılan kanunlarda devlet ile toplum ilişkilerini düzenleme ve Avrupa kanunlarıyla entegrasyon düşüncesi etkili olmuştur.

Kanun-ı Esasî’nin Bazı Maddeleri Şunlardır:

- Padişah kutsaldır ve icraatlarından dolayı sorumlu tutulamaz.
- Vekillerin tayin ve azli, yabancı devletlerle sözleşme yapılması, savaş ve barış ilanı, kara ve deniz kuvvetlerinin kumandası, Meclis-i Umûminin toplanması ve tatili, Heyet-i Mebusan’ın feshi padişahın mutlak haklarındandır.
- Matbuat, kanun dairesinde serbesttir.
- Müsadere, angarya ve işkence yasaktır.
- Sadrazam ve şeyhülislamı bizzat padişah belirler, sadrazamın belirleyeceği diğer vekiller ise padişah tarafından onaylanır.
- Meclis-i Umûmi üyeleri, düşünce ve beyanlarında özgürdür; meclisteki konuşmaları ve görüşleri için haklarında soruşturma açılmaz.
- Kanun teklifi Heyet-i Vükela’ya aittir.
- Kanun tasarıları Meclis-i Mebusan ile Meclis-i Âyanda kabul edilir ve padişah tarafından onaylanırsa kanunlaşır. Meclis-i Mebusan üyelerinin seçimle gelecek olması da halkın idareye katılması için yeni bir adım olmuştur.

Osmanlı Devleti’nde Seçim

-Kanun-ı Esasî’yi hazırlayan komisyonun üzerinde çalıştığı konulardan biri de seçimlerin yapılarak meclisin toplanmasını sağlamak olmuştur.

-Komisyon, meclisi oluşturacak üyelerin atamayla mı yoksa seçimle mi belirleneceği konusu üzerinde titizlikle durmuştur.

-Âyan Meclisi üyelerinin padişah tarafından tespit edilmesi, Mebusan Meclisi üyelerinin ise seçimle belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

- Bu iki meclis Meclis-i Umûmiyi meydana getirmiştir.

- Mebusların halk tarafından seçilmesi, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli bir adım olmuştur.

-Bu ilk seçimle Türk toplumu demokratikleşme yolunda önemli bir adım atmıştır.

-Osmanlı toplumundaki gayrimüslim nüfus, Müslüman nüfusun yaklaşık dörtte biri kadar olmasına rağmen gayrimüslim mebus sayısının, Müslüman mebus sayısına yakın olduğu görülmektedir.

-Bu durum temsil ilkesinin gerçekleşmesi konusunda Müslümanların aleyhine olmuştur.

-Meclis ilk dönem çalışmalarını 28 Haziran 1877’de tamamlamıştır.

-Meclisin 13 Aralık 1877’de başlayan ikinci çalışma döneminde Osmanlı Devleti, Ruslara karşı 93 Harbi’nde ağır bir yenilgi almıştır.

-Müslüman ve gayrimüslim mebuslar arasındaki tartışmalar sertleşmiş ve bu şartlarda meclis çalışmalarının yararlı olmayacağı ortaya çıkmıştır.

-Sultan II. Abdülhamid 13 Şubat 1878’de meclisi süresiz tatil etmiş ve böylece Osmanlı Devleti mutlakîyetçi bir yönetime dönmüştür.

II. Meşrutîyet ve Siyasi Partiler

-1908 yılında içerde ve dışarda gelişen olaylar üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti harekete geçmeye karar vermiştir.

-Aralarında Niyazi Bey, Enver Bey gibi ünlü subayların da bulunduğu askerî gruplar, 23 –

-Temmuz 1908’de Sultan II. Abdülhamid’e Kanun-ı Esasî’yi yeniden yürürlüğe koydurmayı başarmıştır.

-Böylece II. Meşrutîyet Dönemi başlamış ve otuz yıllık bir aradan sonra yeniden mebus seçimi yapılmıştır.

- Seçim, I. Meşrutiyet'te olduğu gibi iki derecelidir.
- 1908 seçimlerine İttihat ve Terakki Cemiyetiyle Ahrar Fırkası katılmıştır.
- İttihat ve Terakki Cemiyetinin etkin olduğu II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki ilk meclisi, 275 milletvekiliyle 17 Aralık 1908 tarihinde açılmıştır.
- Yeni rejime karşı çıkan 31 Mart Vakası'nın bastırılmasından sonra Sultan II. Abdülhamid tahttan indirilmiştir.
- 31 Mart Vakası'ndan sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti özgürlükçü tavrından vazgeçmiştir.
- II.Meşrutiyet Dönemi'nde Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı yaşanmıştır.
- II.Meşrutiyet Dönemi'nde dört kez sandığa gidilmiştir. Yine bu dönemde farklı fikirleri savunan pek çok parti kurulmuştur.
- Hatta bazen çok farklı fikirlere sahip olan kişiler aynı parti çatısı altında bir araya gelmiştir.
- Meşrutiyet Dönemlerinde yapılan bu seçimler ve çok partili hayata geçiş denemeleri, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli adımlar olmuştur.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Kurulan Siyasi Partiler

- İttihat ve Terakki Fırkası Ahrar Fırkası Osmanlı Demokrat Fırkası İttihad-ı Muhammedi Fırkası Mutedil Hürriyetperveran Fırkası Islahat-ı Esasiye Osmaniye Fırkası Ahali Fırkası Osmanlı Sosyalist Fırkası Hürriyet ve İtilaf Fırkası Millî Meşrutiyet Fırkası
- Enver Bey 1889'da kurulan İttihâd-ı Osmanî Cemiyeti, 1895'te İttihat ve Terakki Cemiyeti adını almıştır.
- 1909'da kendini parti olarak ilan eden İttihat Terakki Cemiyeti, 31 Mart Vakası'nın bastırılması ile güçlenmiştir.
- Bâb-ı Âli Baskını ile hükümeti tamamen ele alan parti Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devleti idare etmiştir.”

Üç Tarz-ı Siyaset

- Avrupa'da ulus devlet, halk egemenliği, modernizm ve sekülerizm gibi gelişmeler; din ve töre temelli değerlerin yerine insan aklını ve bilimin ürünü olan değerlerin konulmasını sağlamıştır.
- Ulus devletler, kendi halklarını dil ve ülkü birliğine sahip bir “ulus” hâline getirmek ve “millî kültür” inşa etmek için çalışmıştır.
- Ulus devlet modelinin öncüsü ve başarılı bir örneği olan Fransa, onlarca etnik grubu aynı dili konuşan ortak duygu ve düşüncelere sahip bir millet hâline getirmeyi başarmıştır.
- XIX. yüzyılda Fransa'da; Panslavizm, Pangermanizm gibi pek çok ulusal akım ortaya çıkmıştır.
- Avrupa'da yaşanan bu gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne de yansımaları olmuştur. –
- Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ülke parçalanmaya doğru giderken kötü gidişi önlemek amacıyla birtakım kurtuluş çareleri ortaya atılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde merkezî idarenin ve düşünce adamlarının, devletin dağılmasını önlemek için siyasi ve toplumsal birliği koruma çabaları, farklı fikir akımlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Yusuf Akçura, Türk siyasi hayatında “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı makalesiyle meşhur olmuştur.
- 1904 yılında Mısır'da “Türk” isimli gazetede yayımlanan bu makale, Türkçülük akımının manifestosu olarak kabul edilmiştir.
- Osmanlılık fikrine göre** ırk, dil, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin Osmanlı halkları; haklar ve ödevler bakımından eşit kabul edilmiştir.
- Ortak bir vatan kavramı etrafında bir Osmanlı ulusunun oluşturulması amaçlanmıştır.
- Osmanlılık fikrinin oluşturulma amacı devleti parçalanmaktan kurtarmak ve mevcut sınırları korumak olmuştur.
- Tanzimat Devri'nde güçlenen Osmanlılık söylemi, Balkan Savaşları sonunda önemini yitirmiştir.
- Namık Kemal, Ahmed Midhat Efendi ve Ziya Paşa gibi aydınlar Osmanlılık fikrinin önemli savunucularındandır.
- İslamcılık**, dünyadaki Müslümanlardan bir “İslam Birliği” meydana getirilmesi fikri ve eylemidir.
- Sultan Abdülaziz zamanında Osmanlılık fikrinin zayıflamaya başlamasıyla ortaya çıkan İslamcılık fikri, Avrupalılar tarafından Panislamizm olarak da adlandırılmıştır.
- Sultan II. Abdülhamid İslamcılığı fikirden eyleme dönüştürmüştür.
- Onun döneminde sarayda, toplum hayatında, eğitimde ve dış siyasette İslamcılığa önem verilmiştir.
- Dönemin şartları gereği toplumsal alanda dine, milletlerarası alanda da hilafete daha çok vurgu yapılmaya başlanmıştır.
- Birinci Dünya Savaşı'nın başında halife tarafından ilan edilen cihat çağrısı etkili olmamıştır. -Arap liderlerin Osmanlı'ya karşı İngilizlerin yanında yer alması, milliyetçilik fikri ve bağımsızlık düşüncesinin, İslamcılık fikrinin önüne geçtiğini göstermiştir.
- Sultan II. Abdülhamid ve ünlü şair Mehmet Akif Ersoy bu fikrin önemli savunucularıdır.
- Türkçülük**, Türk birliğini kurmayı hedef alan bir siyasi düşüncedir.
- Bu düşünceye göre önce Osmanlı Türklerinin, Türk olmadıkları hâlde Türkleşmiş olanların ve millî bilinçten yoksun olanların bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Asya kıtasıyla Doğu Avrupa'da yayılmış olan Türklerin birleştirilmesine geçilerek büyük bir siyasal milliyet meydana getirilmesi amaçlanmıştır.
- Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul, İsmail Gaspiralı ve Ahmet Ağaoğlu Türkçülük fikrinin önemli savunucularındandır.

-Gerek Osmanlıcılık gerek İslamcılık ve gerekse Türkçülük fikrini ortaya atan ve savunanlar, merkezî idareyi elinde bulunduranlar veya fikir adamlarıdır.

-Bu kişilerin ortak amacı Osmanlı Devleti'nin siyasi ve toplumsal birliğini koruyarak dağılmasını önlemektir.

-Türkçülük fikri, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birlikte XX. yüzyılın başından itibaren güçlenmiş ve bu fikir Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da etkili olmuştur

4.5. OSMANLI DEVLETİ'NDE DARBELER

-Osmanlı tarihinde isyanların önemli bir yeri olmakla birlikte XIX. yüzyıla kadar yaşanan isyanlar, hanedanın değiştirilmesine yönelik bir halk hareketine dönüşmemiştir.

-XIX. yüzyıldan itibaren ise devlet kademelerindeki değişim, Avrupa'da eğitim almış devlet adamlarıyla bazı aydınların tutumu ve özellikle de Avrupa'daki siyasi akımların etkisi, rejimi hedef alan gelişmelere neden olmuştur.

1876 Darbesi

-Genel anlamda darbe, ordunun ya da devlet içindeki siyasi elitlerin örtük ve yasadışı yöntemlerle mevcut hükûmeti değiştirmesi olarak tanımlanır.

-1876 Darbesi'ni önemli kılan ise Osmanlı Türk tarihinde darbe tanımlamasına uyan ilk siyasi hareket olmasıdır.

-Osmanlı idarecileri ise meşrutî sisteme inanmamış ve yapılan yeniliklerde merkezî otoritenin güçlendirilmesini ön planda tutmuştur.

-Sultan Abdülaziz'in sert mizacı ve otoriter yapısı, aydınların parlamentolu rejim taleplerini daha da artırmıştır.

-Başlangıçta fikir yoluyla mücadele eden meşrutîyet yanlıları, başarılı olamayınca "Yeni Osmanlılar" adıyla gizli bir cemiyet kurmuştur.

-Bu cemiyet, Batı'da eğitim görmüş meşrutîyet yanlısı, genç bürokrat ve aydınlar arasında büyük ilgi görmüş ve cemiyete devlet adamlarından da katılanlar olmuştur.

-Mısırlı Prens Mustafa Fazıl Paşa, cemiyeti maddi olarak desteklemiştir.

Yeni Osmanlılar, meşrutî sisteme geçmek Osmanlı Devleti'nin yönetim merkezi olan Bâbîâli'yi basmayı ve Sadrazam Âli Paşa ile taraftarlarını ortadan kaldırarak Mahmud Nedim Paşa'yı sadrazamlığa getirmeyi planlamışlardır.

-Bu girişimi haber alan Âli Paşa, cemiyet üyelerinin bazılarını tutuklamış bazı üyeler de yurt dışına kaçmıştır.

-Osmanlı Devleti'nin geleneksel merkezî idaresine karşı ilk örgütlü muhalefeti başlatan Yeni Osmanlılar, toplumun hiçbir kesiminin tam olarak desteğini kazanamamıştır.

-Abdülmeccid'e göre daha sert bir mizaca sahip olan Sultan Abdülaziz fikir ve siyaset akımlarıyla ilgilenmemiş; ordunun, donanmanın ve demiryollarının geliştirilmesi için uğraşmıştır.

-Fuat Paşa ve Âli Paşa'yı ölümlerine kadar devlet idaresinde tutan Abdülaziz, onların ölümünden sonra iktidarı tam olarak eline almıştır.

-Sultan Abdülaziz, her alanda egemen olmak amacıyla sözünden çıkmayacağını düşündüğü Mahmud Nedim Paşa'yı sadrazamlığa getirmiş ve meşrutîyete taraftar olan yöneticileri tek tek görevlerinden uzaklaştırmıştır.

-Bu dönemde görevinden alınan devlet adamları, padişahı tahttan indirmenin yollarını aramaya başlamıştır.

-Sultan Abdülaziz ile reform taraftarlarının uzlaşmaz tutumu iç politikada yaşanan gerginlikleri çatışma noktasına getirmiştir.

-Dış politikada ise devletin Ruslara yaklaşması, Hersek İsyanı, Bulgar İhtilali gibi gelişmeler; Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti aleyhine dönmesine sebep olmuştur.

-Sultan Abdülaziz tahtta olduğu sürece kendi geleceklerini sağlama alamayacaklarını anlayan bu paşalar, sultanı tahttan indirmek ve hatta öldürmek için fırsat kollamaya başlamıştır.

-Askerlerin padişaha bağlı olduğunu bilen Hüseyin Avni Paşa, ayrıntılı bir darbe planı hazırlayarak V. Murad'ı tahta geçirmek istemiştir.

-Padişaha yapılacak bir saldırıyı önleyecekleri gerekçesiyle aldatılan askerlerin, 30 Mayıs 1876 günü sarayı kuşatmaları sağlanmış ve Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek yerine V. Murad tahda çıkartılmıştır.

-Sultan Abdülaziz'i tahttan indirdikten sonra V. Murad'ı tahda çıkartanlar, 1876 darbesini yapanlar meşrutîyeti ilan etmek konusunda anlaşmazlığa düşmüştür.

-Mithat Paşa en kısa zamanda meşrutîyet idaresine geçilmesini istemiş, aydınlar ve Batı kamuoyu da onu desteklemiştir.

-Meşrutîyetin ilanı konusunda tartışmalar sürerken Sultan Abdülaziz'in şüpheli ölümü, devlet işlerini karıştırmıştır.

-Bu belirsizlik ortamında Abdülhamid, devlet ileri gelenlerine tahta çıkarıldığı takdirde anayasalı bir meşrutî idareye geçeceğini bildirmiştir.

-31 Ağustos 1876 günü V. Murad tahttan indirilerek yerine II. Abdülhamid padişah olmuştur.

1909 Darbesi

-Türk tarihinde demokratikleşme süreci Sened-i İttifak ile başlamış, Tanzimat ile Islahat Fermanları ve Meşrutîyet'in ilanı ile devam etmiştir.

-24 Temmuz 1908'de ilan edilen II. Meşrutîyet ise bu demokratikleşme çabalarının bir devamı olarak ortaya çıkmıştır.

-II.Meşrutîyet'in ilan edilmesi sonrası ülkede umut edilen gelişmelerin yaşanmamasından İttihat ve Terakki Cemiyeti sorumlu tutulmaya başlanmıştır.

-II.Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra önemli topraklar kaybedilmiş ve siyasi kargaşa artarak devam etmiştir.
-Bu durum, cemiyetin itibar kaybetmeye başlamasına ve cemiyete karşı bir muhalefet oluşmasına sebep olmuştur.
-Şubat 1909'dan itibaren İttihat ve Terakki Cemiyeti ile hükûmet ve muhalefet arasındaki mücadele siyasi durumu daha gergin hâle getirmiştir.
-Nisan 1909'da İttihâd-ı Osmânî Cemiyetinin kuruluşu ve muhalif bir gazete olan Serbestî'nin başyazarı Hasan Fehmi'nin suikaste kurban gitmesi; bütün tepkileri İttihat ve Terakki Cemiyetine yönlendirmiştir.
-13 Nisan 1909'da alaylı askerler ve medrese öğrencilerinin birlikte gerçekleştirdiği darbe girişimi sonuçsuz kalmıştır.
-İsyan bastırıldıktan sonra sorumluluk II. Abdülhamid'e yüklenmiştir.
-13 Nisan 1909 tarihinde yaşanan bu olay, Rûmî 31 Mart 1325 tarihine denk geldiği için 31 Mart Vakası olarak adlandırılmıştır.
-İsyan, meclisi de etkilemiş ve Meclis-i Mebusan toplantılarına ara vermek zorunda kalmıştır.
-İstanbul'da bulunan I. Ordu, isyanı bastırmakta başarılı olamamıştır.
-Bu olayın Selanik'te duyulması üzerine III. Ordu'dan başkanlığını Mahmud Şevket Paşa'nın, kurmay başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı Hareket Ordusu adıyla bir ordu oluşturulmuştur.
-İsyandan sorumlu tutulan II. Abdülhamid, 27 Nisan 1909'da tahttan indirilmiş ve yerine kardeşi V. Mehmed Reşad getirilmiştir.

1913 Darbesi

-İttihat ve Terakki Cemiyeti, 31 Mart Vakası sonrası arka planda kalarak iktidara hâkim olmuştur.
-Bu sebeple ülkede bir muhalefet cephesi ortaya çıkmış ve 1911 yılında Hürriyet ve İtilaf Fırkası kurulmuştur.
-18 Ocak 1912 seçimlerini İttihatçılar kazanmış ve yönetimdeki tutumlarının daha da sertleşmişlerdir.
-Arnavutluk İsyanı'nı bastırmak için gönderilen ve İttihatçıların sert politikalarını beğenmeyen bazı asker ve muhalif subaylar, dağlara çıkmıştır.
-"Halâskâr Zâbitân" denilen bu askerler, hükûmete muhtıra vererek meclisin dağıtılmasını, Kâmil Paşa başkanlığında yeni bir hükûmet kurulmasını bildirmiş ve İttihatçılar buna boyun eğmek zorunda kalmıştır.
-Siyasi görüş ayrılıkları sebebiyle parçalanmış olan Osmanlı ordusu, Balkan Savaşları'na hazırlıksız yakalanmıştır.
-İktidarı tekrar ele geçirmek isteyen İttihatçılar, savaşta muhtemel yenilgiyi hükûmet değişikliği için kullanmayı amaçlayarak ordu içinde partizanca davranışlarda bulunmuştur. -Avrupalı devletler, Bâbîâli'ye bir nota vererek Balkan devletleri lehinde bazı tavizler istemiştir.
-Kâmil Paşa Kabinesi'nin Edirne'yi Bulgarlara verdiği yönünde halkı galeyana getiren İttihatçılar, destek sağlamaya çalışmıştır.
-23 Ocak 1913 günü Enver Bey, İttihat ve Terakkinin ileri gelenleri ile Bâbîâli'ye doğru yola çıkmış ve yol boyunca halk da onlara destek vermiştir.
-Enver ve Talat beylerin baskısı ile sadrazam Kâmil Paşa istifa etmek zorunda kalmıştır.
-Sultan V. Mehmet Reşad , İttihatçıların teklif ettiği Mahmud Şevket Paşa'yı sadrazam tayin etmiştir.
-Edirne'yi kurtarma, uğrunda darbe yaptığı Edirne'yi 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması'yla Bulgaristan'a bırakmıştır.
-Bâbîâli Baskını'yla iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki, I.Dünya Savaşı mağlubiyetine kadar muhalefeti sindirerek ülkeyi tek partili bir rejimle yönetmiştir.

Balkanlardaki Toprak Kayıpları

-Osmanlı Devleti 1876, 1909 ve 1913 yıllarındaki darbeler sonrası yaşadığı siyasi sıkıntılar sebebiyle pek çok toprağını kaybetmiştir.
XIX. yüzyılın başlarından itibaren Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikri başta olmak üzere yaşanan çeşitli gelişmeler, Balkanlardaki milletlerin art arda bağımsızlık kazanmasına sebep olmuştur.
-1804'teki yeniçerilere tepki olarak çıkan Sırp İsyanı, 1812 yılında Bükreş Antlaşması'yla ayrıcalık, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda imzalanan Edirne Anlaşması'yla Sırp lar özerklik kazanmıştır. Sırp ların, Osmanlı Devleti'nden tamamen kopuşu 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda (93 Harbi'nde) Rusların Osmanlı – Devleti'ni mağlup etmesi sonucu imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla bağımsızlığını elde etmiştir.
-İngiltere'nin müdahalesi sonucu Ayastefanos'un maddelerinin yeniden düzenlenmesiyle imzalanan Berlin Antlaşması'nda Sırbistan ve Karadağ'ın bağımsızlığı tanınmıştır.
-Bulgaristan'da Türk İslam hâkimiyeti, XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar önemli bir sıkıntı çıkmadan devam etmiştir. Yunanların bağımsızlığını kazanması sonrası Rusların tahrikleriyle Bulgarlar arasında da bağımsızlık duygusu yayılmıştır. Berlin ile özerklik elde eden Bulgarlar 1908'de bağımsızlığını kazanmıştır.
-Yunan Ayaklanması, Bulgarlar tarafından bir model gibi kullanılmıştır.
1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda imzalanan Berlin Antlaşması'yla Sofya merkezli Bulgar Prenslığı'nin kurulmasına karar verilmiştir. II. Meşrutiyet'in ardından 5 Ekim 1908'de de Bulgaristan bağımsız bir devlet hâline gelmiştir.
-1878 Berlin Antlaşması'na Girit ile ilgili özel bir madde konmuş 18 Aralık 1897'de Girit'e muhtariyet verilmiştir. Yunan kralının oğlu yönetici olarak Girit'e tayin edilmiş ve bu gelişme Osmanlı Devleti'nin Ada'daki hâkimiyetine fiilen son vermiştir.
-1908'de Girit Millî Meclisi, Yunanistan Krallığı'na katıldığını resmen ilan etmiştir..

-Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı Devleti'ne resmen bağılı olan Bosna-Hersek'i 1878 Berlin Antlaşması'ndan sonra işgal etmiştir.

- II. Meşrutiyet'in ilanından faydalanan Avusturya Macaristan İmparatorluğu, 7 Ekim 1908 tarihinde de bölgeyi kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir.

-Berlin Antlaşması önemli bir aşama olmuş; Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız devletler olarak ortaya çıkmıştır.

-Arnavutlar, İttihat ve Terakki iktidarına karşı güvensizlik duymaya başlamış ve 1911'de büyük bir Arnavut İsyanı çıkmıştır.

-Balkan ülkelerinin, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesi sonrası Arnavutların yaşadığı toprakların büyük bir kısmı işgale uğramış ve 28 Kasım 1912'de Arnavutların bağımsızlığını ilan edilmesiyle sonuçlanmıştır.